

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

Vastaajatahon virallinen nimi

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Irina Haajanen

Hallintosihteeri

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä

Keskussairaалankatu 7, 15850 Lahti

044 719 5501

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän hallitus 14.9.2020

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Järjestämisvastuun siirtäminen kuntaa suuremmille sote-maakunnille mahdollistaa resurssien ja asiantuntemuksen käytön yhdenvertaisemmin koko sote-maakunnan alueella. Sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatio parantaa mahdollisuuksia ratkaista kansalaisten ongelmia kokonaisvaltaisemmin.

Väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen kuntien ja kunnissa tapahtuvalla toiminnalla on keskeinen merkitys. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteet ovat kuitenkin pääosin korjaavia toimenpiteitä.

Maakuntien tilanteet ja olosuhteet ovat uudistukseen lähdeittäessä hyvin erilaiset. Osissa maakuntia on toteutettu pitkälle menevä sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio ja osassa maakuntia valmistelu alkaa vasta lainsäädännön tultua vahvistetuksi. Esitetty uudistus lisää selkeästi valtion ohjausta, mikä osin on perusteltua, kun rahoitus pääosin tulee valtiolta. Riskiksi muodostuu maakuntien liian yksityiskohtiin menevä ohjaus, joka voi estää sote-maakuntien itsehallinnon toteutumista sekä alueellisten, väestön palvelujen kannalta tarkoituksenmukaisten toimintamallien kehittymistä. Tältä osin ohjausta täytyy uudelleen arvioida. Sote-maakuntien erilaiset tilanteet tulisi myös ottaa paremmin huomioon. Erityisesti tämä koskee palvelujen tuotantoa. Uudistuksen tulisi paremmin ottaa huomioon tuotantorakenteen monimuotoisuus.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Pelastuslaitokset toimivat kaikki jo nyt maakunnallisina organisaatioina, joten sen johdosta uudistuksen merkitys palvelujen saatavuudelle, yhdenmukaisuudelle ja vaikuttavuudelle on pienempi kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Ensihoidon järjestämisvastuu kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollolle. Pelastustoimi tuottaa osassa maata ensihoidon palveluja sekä ensivastepalvelua. Nykyisellään sosiaali- ja terveydenhuolto järjestää laajasti erilaisia kotiin vietäviä palveluja ja ensihoidolla on niissä tärkeä rooli. Pelastustoimen rooli tuottajana on enemmän perinteisessä ensihoidossa. Toiminta samassa organisaatiossa parantaa mahdollisuutta kehittää toimintoja yhteisesti. Mikäli pelastustoimi toimii ensihoitopalvelun tuottajana, sote-maakunnan sisällä tulee varmistaa se, että toiminnot eivät hallinnollisesti liiaksi eriydy toisistaan.

Maakunnissa tulisi kiinnittää huomioita sote-maakunnan organisoitumiseen siten, että ensihoidon järjestämisessä järjestämisvastuu on sosiaali- ja terveydenhuollolla, mutta sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimi tekevät sen tuottamisessa saumatonta yhteistyötä. Tämä on oleellista resurssien järkevän käytön näkökulmasta. Pelastustoimeja ja sosiaali- ja terveystoimeja ei tule liiaksi eriyttää toisistaan tulevaisuuden organisaatioissa, vaan tulisi pyrkiä vahvaan integraatioon myös hallinnollisesti.

Pelastustoimen toimiessa mahdollisesti liikelaitosmallilla maakuntahallituksen alaisuudessa, tulee ehdottomasti huolehtia siitä, että sote-maakuntahallituksella on otto-oikeus johtokunnan päätöksiin, muutoin on vakava riski toiminnan ja erityisesti talouden irtaantuminen sote-maakunnan muusta toiminnasta.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Päätöksenteko ja asukkaiden osallistumisoikeudet sote-maakunnassa perustuvat pitkälti kuntalain säännöksiin ja vakiintuneisiin paikallisen demokratian muotoihin.

Sote-maakunnan toiminta perustuu alueelliseen itsehallintoon. Kunnalliseen itsehallintoon verrattuna valtion ohjaus sote-maakuntiin on merkittävästi vahvempaa ja tasapaino itsehallinnon ja valtion ohjauksen välillä herättää eräiltä osin kysymyksiä. STM:n ohjauksen rooli on suunniteltu vahvaksi, mutta kysymyksiä herää siitä, miten STM tosiasiallisesti ohjaa vuosittaisissa neuvotteluissa maakuntia. Riskinä on merkittävä palvelujärjestelmän johtamiseen ja kehittämiseen liittyvä osaamisen asymmetria, palvelujärjestelmäosaajien ja johtajien jäädessä pääosin maakuntiin. Lisäksi kysymyksiä herättää STM:n poliittisen toiminnan rooli suhteessa maakuntien ohjaukseen. Kokemukset ovat viime vuosina osoittaneet, että poliittiset pyrkimykset ovat saaneet yllättävän suuren roolin yksittäisten maakuntien yksittäisten asiakokonaisuuksien ohjaamisessa. Tällaista kehitystä ei voi pitää maakuntien pitkäkestoisen kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaisena. Merkittävin puute on se, että sote-maakunnalla ei ole verotusoikeutta. Tämä kaventaa merkittävästi sote-maakunnan taloudellista päätöksentekoa ja itsehallintoa. Itsehallinnon vahvistamiseksi maakuntaveroa koskevan lainsäädännön valmistelussa tulisi edetä mahdollisimman nopeasti.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä pääosin

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu

investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

kyllä pääosin

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

15 §; Sote-maakunnan lainanottovaltuus: Huomioon ottaen esitetty rahoitusmalli, jossa pääasiallinen rahoitusvastuu on valtiolla, lainanottovaltuudesta ja investointien ohjauksesta säättäminen on perusteltua. Investointien ja lainanoton tulee perustua pitkäjänteiseen suunnitelmaan. Lainanottovaltuuden perustuminen laskennalliseen lainanhoitokatteeseen ei ota huomioon merkittävien investointien tarveperusteista arviointia. Sote-maakunnalla saattaa olla korkea lainakanta, mutta silti tarve investoida. Nyt esitettyssä muodossa tällaiset kiireelliset ja välttämättömät investoinnit käsitellään erillisessä menettelyssä (3. momentti). Näiden käsittely voisi olla osa sote-maakunnan ja ministeriöiden välistä neuvottelua.

Toimitilojen hallinnointi: Sote-maakunnan käyttöön tulevista toimitiloista säädetään voimaanpanolain 19 ja 21 §:ssä. Sairaanhoidopiirien ja erityishuoltopiirien omaisuus siirtyy suoraan lain nojalla sote-maakunnan omistukseen. Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat siirtyvät sote-maakunnan hallintaan vuoden 2023 alusta lukien ja hallinnasta tehdään vuokrasopimus, joka on voimassa vähintään vuoden 2025 loppuun asti.

Tilojen valtakunnallisesta hallinnoinnista ei ole tarpeen säätää erikseen. Jokainen sote-maakunta voi järjestää tilojen hallinnoinnin tarkoituksenmukaisella tavalla. Ainakin pienemmissä ja keskisuurissa sote-maakunnissa tilojen suora omistus ilman erillistä yhtiötä on tarkoituksenmukaista.

Velvoite vuorata tilat kolmen vuoden ajaksi on riittävä. Tällä varmistetaan se, että sote-maakunnan käyttöön ei jää tarpeettomia tai epätarkoituksenmukaisia tiloja siirtymäkauden jälkeen. Kun osa kunnista on jo aiemmin siirtänyt järjestämistä vastuun peruspalvelujen osalta yhteistoiminta-alueille tai sairaanhoidopiireille, selvyuden vuoksi tulisi todeta, että myös näiden vuokrasopimusten osalta noudatetaan kolmen vuoden vuokrausvelvoitetta.

22 §; säännöksessä voisi ottaa kantaa siihen hyväksyykö maakuntavaltuusto erityislainsäädännön mukaisia strategisia asiakirjoja erityisesti siltä osin, kun koskevat sekä kuntien että sote-maakunnan toimintaa (yhdyspinta-asiat).

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä pääosin

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei pääosin

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä pääosin

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Länsi-Uusimaan sote-maakunta

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

23§; Pykälä on osin ongelmallinen maakuntien itsehallinnon toteutumisen näkökulmasta. STM:n kanssa käytävien neuvotteluiden päätavoitteen tulisi olla sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden (mitä tehdään) alueellisessa toteutumisessa, sekä sote-maakuntien

yhteistyösopimusten toteutumisen seurannassa. Varsinaiset toteuttamiseen liittyvien ratkaisujen (miten tehdään) pitää olla maakuntien itsenäisesti päätettävissä. Muutosesitykset:

Neuvottelujen tarkoituksena on ohjata sote-maakuntaa sosiaali- ja terveydenhuollon strategisissa järjestämistä vastuun toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä

6) sosiaali- ja terveydenhuollon tuotantorakenteeseen liittyvät... poistetaan kokonaan. Nämä kokonaisuudet kuuluvat järjestämistä vastuun toteuttamiseen ja edellyttävät ohjauksen jatkuvia alueellisia päätöksiä. Muotoilu on erittäin ongelmallinen alueiden järjestämistä vastuun tosiasiallisen toteuttamisen näkökulmasta.

11) tarpeen mukaan muut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvät kansallisen ohjauksen kannalta keskeiset ja strategisesti merkittävät kokonaisuudet. Esitetty Muotoilu antaa rajattoman vallan puuttua sote-maakunnan itsehallintoa merkittävästi hankaloittavalla tavalla ja on sellaisenaan ongelmallinen.

Huomioita:

Neuvottelumenettely on luonteeltaan normipohjaista informaatio-ohjausta. Sen asema jää kuitenkin hyvin epämääräiseksi myös suhteessa palvelurakenteen laillisuusvalvontaan, josta vastaavat aluehallintovirastot. Kokonaisuudessaan neuvottelumenettelyyn tulee liittymään merkittäviä vaikeuksia syntyvän palvelujärjestelmän johtamiseen ja kehittämiseen liittyvän osaamisen ja kokemuksen asymmetrian vuoksi. Tällä hetkellä STM:ssä ja THL:ssä ei ole kuin yksittäisiä palvelujärjestelmän johtamisessa meritoituneita osajia. Pykälässä kuvatun kaltainen yksityiskohtiin menevä ohjaus edellyttäisi merkittävää virkamiesten lisäämistä sekä kyvykkyyksien uudelleen arviointia sekä STM:ssä että THL:ssä. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista. Tarkoituksenmukaisempaa on arvioida uudelleen ohjauksen yksityiskohtaisuus suunnaten sitä merkittävästi esitettyä enemmän kansallisten strategisten tavoitteiden toteutumisen seurantaan. Riskinä voidaan nähdä myös ajoittainen poliittinen tempoilevuus, joka saattaa ulottuessaan sote-maakuntien ohjaukseen neuvottelumenettelyn kautta hankaloittaa merkittävästi sote-maakuntien järjestämistä vastuun toteutumista sekä alueellisesti pitkäjänteistä kehittämistä.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä laista.

8 §: pykälässä tulisi huomioida se, että järjestämistä vastuun toteuttamiseksi olennaista on, että sote-kuntayhtymällä on alueensa väestöä koskeva asiakas- ja potilastieto.

Sote-ministerityöryhmän linjaukseen perustuen ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei olla sisällyttämässä sote-maakunnan järjestämistä vastuulle. Ympäristöterveydenhuollon järjestämistä vastuuta on viime vuosien aikana pyritty kokoamaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta on edellyttänyt, että järjestämistä vastuullisella organisaatiolla tulee olla tehtävään käytettävissä vähintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit. Tehty linjaus merkitsee sitä, että osa ympäristöterveydenhuollon rakenteista joudutaan purkamaan ja järjestämistä vastuu määrittelemään uudelleen. Pahimmillaan se johtaa uusien pienten organisaatioiden perustamiseen, jolloin toiminnan asiantuntemus ja tehokkuus kärsivät. Ympäristöterveydenhuolto tulisi nähdä osana muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja järjestämistä vastuu olla sote-maakunnilla. Laissa tulisi mahdollistaa sote-maakunnalle ympäristöterveydenhuollon palvelujen järjestämisen jatkaminen ainakin niissä tapauksissa ja siinä

laajuudessa, kun kunnat ovat siirtäneet järjestämisvastuuta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueille tai sairaanhoitopiireille.

Ehdotuksen keskeisenä sisältönä on sosiaali- ja terveydenhuollon nykyisen pirstaloituneen järjestämisvastuun vahvistaminen ja sen kokoaminen sote-maakuntien vastuulle. Järjestämisvastuu kuuluu julkiselle vallalle ja on tärkeää, että järjestämisvastuuseen kuuluvat tehtävät säilyvät sote-maakunnalle ja järjestäjän rooli on vahva. Vahvan järjestäjän roolin kanssa ristiriidassa ei ole se, että osa palvelutuotantoa hankitaan muilta palveluntuottajilta, myös yksityisiltä. Ehdotuksen 12 §:ssä on todettu ne palvelut, joita ei voida hankkia yksityisiltä palveluntuottajilta. Luettelossa mainittujen palvelujen suhteen ei ole huomautettavaa. Perusteltua on myös se, että sote-maakunta vastaa sosiaalihuollon palvelujen palvelutarpeen arvioinnista.

Esityksen mukaan hankittavien palvelujen on oltava sisällöltään, laajuudeltaan ja määrälliseltä osuudeltaan sellaisia, että sote-maakunta pystyy huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa toteuttamisesta myös hankittavien palvelujen osalta. Esityksen perusteluissa on todettu, että on mahdotonta määritellä yksiselitteistä rajaa, jolloin ostopalveluista muodostuisi riski järjestämistehtävästä suoriutumisen näkökulmasta. Esityksessä korostuu sote-maakunnan oman tuotannon merkitys. Perustellusti voidaan kuitenkin sanoa, että myös sote-keskuksen omaan tuotantoon liittyy riskejä. Erityisesti nämä liittyvät digitaalisten palvelujen kehittämiseen ja henkilöstön rekrytointiin. Suomessa monilla alueilla palvelujen tuottaminen perustuu monituottajuuteen, jossa yksityinen palvelutuotanto täydentää julkisen sektorin omaa palvelutuotantoa. Riskinjaon näkökulmasta oman tuotannon ja ostopalvelun yhdistelmä on usein turvallisempi kuin yksinomainen oma tuotanto. Ostopalvelujen käyttöön liittyvää riskiä pienentää merkittävästi se, että keskeisten palvelujen toimitilat ja niihin liittyvä kiinteä toimintavarustus sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmät ovat sote-maakunnan hallinnassa. Maan eri osissa olosuhteet ja mahdollisuudet tuottaa palveluja omana toimintana tai ostopalveluna poikkeavat toisistaan. Osana sote-maakunnan itsehallintoa tulee olla mahdollisuus arvioida oman tuotannon ja ostetun tuotannon suhdetta. Vastuu järjestämisestä on sote-maakunnalla.

Sote-maakunnan järjestämiskyvykyys riippuu siitä, millainen osaaminen sillä on sen järjestämisvastuulla olevista palveluista ja järjestämiseen liittyvistä tehtävistä. Osaamisen perusteleminen oman tuotannon määrällä ei ole perusteltua. Järjestämistehtävässä oleellista on järjestämiseen liittyvä osaaminen, kuten alueen väestön palvelutarpeiden tunnistaminen, kyky kohdentaa resursseja ja suunnitella integroituja palvelukokonaisuuksia sekä ohjata ja arvioida palvelukokonaisuuksia. Järjestäminen voidaan toteuttaa osin ja laajastikin myös monituottajamallilla. Oman palvelutuotannon vaade johtaa todennäköisesti sellaisiin palvelutuotantoratkaisuihin, jotka eivät edistä maakunnallisten toimivien palvelukokonaisuuksien syntymistä.

Esityksessä järjestäminen kytketään liiaksi palvelujen tuottamiseen, eikä esitys ole tältä osin onnistunutta monituottajuutta mahdollistava. Esitys tällaisenaan kaventaa huomattavasti yksityisten yritysten mahdollisuutta toimia julkisten palvelujen tuottajana. Esityksellä on vaikutuksia myös yksityisen palvelutuotannon markkinoihin, mikä vaikeuttaa myös sote-maakuntien kykyyn kehittää tarvitsemiensa yksityisten palvelujen sotemarkkinoita.

Erityishuoltopiirien kuntayhtymien purkaminen ja toiminnan siirtäminen sote-maakuntien vastuulle on kokonaistavoitteet huomioon ottaen perusteltua. Jo valmisteluvaiheessa tarvitaan aktiivista työskentelyä, jotta kaikki palvelut kyetään järjestämään tarkoituksenmukaisesti ja varmistamaan saatavuus. Osa nykyisistä erityishuoltopiirien palveluista on tarkoituksenmukaista järjestää yhteistyöalueella yliopistollisesta keskussairaalaista vastaavan sote-maakunnan toimesta. Useat

erityishuoltopiirit toimivat useiden esitettyjen sote-maakuntien alueella. Siitä, millä periaatteilla palvelutuotanto siirtyy, tarvitaan selkeät linjaukset.

Esityksestä ei käy selkeästi esille millä tavoin valmistelu etenee lakisääteisten sosiaalialan osaamiskeskusten osalta. Vaikka sosiaalialan kehittämisen rahoitus toteutuu jatkossa yleiskatteisena, on rahoituksen taso turvattava. Nykyinen perusrahoitus on ollut riittämätön.

Nykytilanteessa ICT-palvelut ovat hyvin pitkälle ulkoistettuja, eurojen kautta tarkasteltuna ulkoistamisaste on 97%. Täten lain kirjaus "Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi sote-maakunnalla on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä - - hallinnollinen ja muu henkilöstö sekä hallinnassaan asianmukaiset toimitilat, toimintavälineet ja muut tarvittavat toimintaedellytykset", on ICT:n osalta epärealistinen tai ainakin vaatii täsmennyksiä. ICT-toiminnoissa in-house yhtiöillä on merkittävä rooli, tätä roolia suhteessa 9 § "Palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin" tulee täsmentää siten, että monet ICT-tehtävät voidaan katsoa omaksi toiminnaksi 8 §:n edellyttämällä tavalla, kun ne ovat in-house yhtiön vastuulla. Monissa ICT-palveluissa skaalaedut ovat merkittäviä, tästä esimerkkinä pilvipalvelut kuten O365-viestintäratkaisut. 12 §:n kirjaus "kaikissa tilanteissa" on ICT:n näkökulmasta ongelmallinen, koska ICT:n vastuulla oleva käyttövaltuushallinta on esimerkki asiasta, jonka toimimattomuus estää asianmukaisen työnteon lähes kaikilta sote-ammattiryhmiltä. Ei kuitenkaan ole realistista, että jokainen maakunta hoitaisi ilman riippuvuutta ulkoistuskumppaneihin omana tuotantonaan ICT:tä, jonka osuus kokonaisbudjetista on muutaman prosentin luokkaa. Näin pienessä toiminnassa osaamis- ja henkilöriskit kasvavat huomattavaksi, jos toiminta tehdään omana tuotantona.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

Otto-oikeus maakuntahallitukselle pelastustoimen mahdolliseen erillisorganisaatioon liittyvään päätöksentekoon.

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Ei kantaa

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Ei kantaa

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Ei huomioita

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehdoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

Pohjois-Savon maakuntaan

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei pääosin

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

kyllä

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelyistä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensaatiosäätely hyväksyttävä?

kyllä pääosin

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Kyllä, huomioon ottaen kohdassa 24 mainitut erityishuoltopiirejä koskevat huomiot.

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

kyllä

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Uudenmaan alueelle esitettyä erityisjärjestelyä, jossa järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa ja Helsingin kaupunki, voidaan Uudenmaan maakunnan väestömäärä huomioon ottaen pitää perusteltuna. Riskinä on kuitenkin se, että sosiaali- ja terveyspalvelujen ja alueellinen integroituminen jää toteutumatta, kun palvelukokonaisuudesta vastaa neljää sote-maakuntaa, Helsingin kaupunki ja HUS-maakuntayhtymä. Uudenmaan erilliskorvaus aiheuttaa lisäksi sen, että

samaan ERVA-alueeseen kuuluvat integroidut kuntayhtymät joutuvat eriarvoiseen asemaan erityisesti sosiaalihuollon erityispalvelujen sekä perusterveydenhuollon tuen osalta. Uudellamaalla SOTE:n ytimessä oleva järjestämisvastuun integrointi ei toteudu, joka johtaa vaikeuteen löytää säästöjä palvelujärjestelmän sisällä. Tämä aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia uudelleen kohdentaa 400 mE muun maan hyväksi. Täten Uudenmaan erilliskorjaus voi toteutuessaan aiheuttaa koko maata koskevan rahoituksen eriarvoisuuden, mikäli valtio ei muulla tavalla kompensoi muiden kuin Uudenmaan alueen sote-maakuntien tarveperusteisen rahoituksen toteutumista.

Sote-maakunnan väliaikaisen valmistelutoimielimen osalta 7 §:n ja sen perustelujen välillä on ristiriita. Pykälän 3 momentin perusteluissa on mainittu maakuntien liiton, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimiston edustus valmistelutoimielimessä vastoin pykälätekstiä.

Ehdotettu 28 § on osin tulkinnanvarainen. Siltä osin, kun sopimuksen mitättömyys johtuu järjestämislain 12 §:ssä mainituista palveluista (julkisen vallan käyttö, sosiaalipäivystys, kiireellisen hoidon ja päivystyksen palvelut, ensihoidon palvelut) säännös on selkeä. Siltä osin kuin se perustuu 8 §:ssä ja 12 § 1 momentissa mainittuihin yleisiin edellytyksiin, säännös ei ole riittävän tarkkarajainen ja saattaa johtaa oikeusriitoihin, jos sopimus päättyy ennen sovittua sopimuskautta.

Valmistelua varten tulee osoittaa riittävä erillisrahoitus vuosille 2021 ja 2022.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnalla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä pääosin

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Erillinen kirjallinen lausunto.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Erillinen kirjallinen lausunto.

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtiosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta 29 ja 30 §)?

ei kantaa

55. Ovatko valtiosuuskaiteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta)?

ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

kyllä

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Tavoitteena tulee olla sote-maakunnan rahoituksen perustuminen maakunnalliseen verotukseen.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei

65. Turvaavatko HUSin lakisäätteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

kyllä

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisäätteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

ei pääosin

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

kyllä

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Uudenmaan alueelle esitettyä erityisjärjestelyä, jossa järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa ja Helsingin kaupunki, voidaan Uudenmaan maakunnan väestömäärä huomioon ottaen pitää perusteltuna. Riskinä on kuitenkin se, että sosiaali- ja terveyspalvelujen ja alueellinen integroituminen jää toteutumatta, kun palvelukokonaisuudesta vastaa neljää sote-maakuntaa, Helsingin kaupunki ja HUS-maakuntayhtymä.

Eryteisesti terveydenhuollon vertikaalisen integraation näkökulmasta esitetty malli on haasteellinen.

Uudenmaan erillisratkaisu painottuu vahvasti terveydenhuoltoon. Eryteisesti sosiaalihuollon erityispalvelujen järjestämiseen liittyvät kysymykset jäävät monilta osin avoimiksi.

Lisäksi asiaa koskevia huomioita kohdassa 45.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Tärkeää on, että maakuntajako on sama kuin valtion viranomaisten toimialuejako. Erityisesti yhdyspintatyön näkökulmasta on tärkeää, että aluejako tukee monialaisen työskentelyn toteuttamista. Sosiaalihuollon näkökulmasta tämä koskee erityisesti työllisyyden hoitoa ja käynnistyviä kuntakoikeiluja.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

kyllä pääosin

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Kts. vastaukset kohdassa 3 ja 23.]

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei pääosin [Esitetty keskinäisen ymmärryksen lisäämisen tähtäävä vuorovaikutus on sinällään toivottavaa. Ohjausmallina siitä ei kuitenkaan tulisi puhua, sillä se voi lisätä entisestään hämmennystä valtion ja sote-maakuntien välillä. Varsinaisten ohjauselementtien pitää olla täysin selkeästi kuvattuja ja niiden on oltava sellaisia, että ne eivät vaikeuta maakunnan järjestämisvastuun tosiasiallista toteuttamista. Varsinkin uudistuksen alkuvuosina sote-maakuntien keskeisten johtavien viranhaltijoiden työ tulee painottumaan alueellisen palvelujärjestelmän pystyttämiseen. Sille tarvitaan riittävä työrauha sekä asianmukainen toimivalta. Esitettyssä lakiluonnoksessa on jo useita ohjauksen elementtejä, niiden toimivuutta tulisi arvioida ennen uusien ohjauksellisten elementtien käyttöönottoa. Keskinäistä vuorovaikutusta voidaan ja on tarve kuitenkin lisätä muilla keinoilla.]

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

kyllä pääosin

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Kustannusarvioissa olisi hyvä selkeästi eritellä sote-järjestäjien rakenteen uudistamisesta aiheutuvat kulut ja muun uuden lainsäädännön edellyttämät ICT-investoinnit. Pelkästään muun uuden lainsäädännön edellytysten täyttäminen kasvattaa ICT-kuluja. Monissa kohdin alueellinen ICT-ratkaisujen yhtenäistäminen voi olla esiehto järkevällä kustannustasolla tehtävälle muun uuden lainsäädännön mukaisuuden saavuttamiselle.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymää perustettaessa yhdeksi ICT:n muutuskustannuksia merkittävästä lisänneeksi tekijäksi nousivat vanhat IT-sopimukset ja niiden muuttamisesta seuranneet markkinaoikeuskäsittelyt ja -päätökset. On tärkeä varmistaa, että sopimusten mitätöintioikeus kattaa myös ICT-sopimukset. Muutoin ICT-kustannukset ja muutokseen tarvittava aika voivat kasvaa hallitsemattomasti.

Lisäksi, vaikka yhtymän muodostumisesta on aikaa jo useita vuosia, ICT-kulubudjettia rasittavat edelleen vanhat järjestelmät. Niissä olevan datan siirtämiseksi arkistoon tai uuteen kohdejärjestelmään ei ole ollut projektirahaa. ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksissa on siis huomioitava sekä uusien keskitettyjen järjestelmien rakentaminen, samoin kuin se, että vanhojen järjestelmien hallittu alasajo täyttää vaaditut arkistointivelvoitteet.

Alueilla ollaan toteuttamassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmäkehittämistä (Aster, Apotti, Esko jne.), joiden vuoksi osaavien henkilöiden saatavuus sote-uudistukseen liittyviin kehittämishankkeisiin on haastavaa. Kustannusten sijaan olisi syytä puhua resursseista ja purkaa sitä auki: rahan, osaamiseen ja sote:en tuotteistettuihin ICT/digi-palveluihin.

Eri toimijoiden roolit ja vastuut tulee selkeyttää. SoteDigin, DVV:n, THL:n, KELA:n, Kuntaliiton, in-house-yhtiöiden ja erva-yhteistyöalueiden jne. Rooli tulisi olla selkeä moninkertaisen samojen asioiden käsittelemisen eri foorumeissa välttämiseksi.

Muutettaessa ICT:n ja tiedonhallinnan ratkaisuja on tärkeää huomioida teknologian lisäksi samaan aikaan tarvittavat panokset toimintatapojen muuttamiseen, datan kokoamiseen ja siivoamiseen, ihmisten osaamisen uudistamiseen, ja kaikkien näiden samanaikaiseen hallintaan yhtenä kokonaisuutena.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Sote-järjestämislain 24 § ja 24a §; Digipalveluihin liittyvien ICT-ratkaisujen elinkaari on toisinaan hyvinkin lyhyt, esim. alle 2 vuotta. Täten 24 §:n edellyttämä investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista investoinneista on epärealistinen ja sellaisenaan estää nopeasti kehittyvän teknologien hyödyntämisen kustannusten kasvua edesauttava toiminnan uudistamisen keinona. Digipalveluiden kehitystä ei tulisi käsitellä vuosia etukäteen suunniteltavana investointina vaan jatkuvana toiminnan kehittämisenä, jossa aikajänne tarpeesta tuotantoon on korkeintaan muutamia kuukausia. Digikehitystä tulee tehdä koko ajan huomioiden asiakkaiden/potilaiden ja työntekijöiden senhetkinen tilanne ja tarpeet.

Koronapandemia osoitti tarpeen nopealle reagoitakyvyille. Investointisuunnitelmaan vaikuttaa myös se, että lakiesityksessä on epäselvästi tuotu esille hankintojen kilpailuttamisvelvoite.

Tosiasia on, että julkinen puoli on jäljessä yksityistä digipalveluiden käytön laajuudessa ja niiden kyvyssä hoitaa kokonaisia asiointipolkuja digitaalisesti. Yksityisen puolen käyttämän nopeasyklisen (ketterän) jatkuvan oppimisen mahdollistavan toimintatavan omaksuminen soveltuvien osin myös julkiselle puolelle on tarpeen – raskaalla vahvalla etukäteissuunnittelulla voidaan pahimmillaan estää digiratkaisujen omaksuminen kokonaan. Julkisella puolella tulee olla mahdollista hyödyntää yksityisellä puolella kehitettyjä toimivia ratkaisuja omassa toiminnassaan esim. käyttämällä yksityisen terveydenhuollon toimijoita ICT-ulkoistuskumppaneihin verrattavina toimijoina, joilla on teknologian lisäksi kyky tukea loppuasiakaslähtöisessä toimintamallien uudistamisessa.

24 §:n toisessa momentissa mainitut yleiset linjaukset investoinneista ovat kannatettavia. ICT:n osalta linjausten tulee keskittyä linjaamaan 'miksi' ja 'mitä' tehdään, ei sitä miten asia tulee tehdä. Sote-maakuntien yhteistyötä toteutettavat hankkeet ovat toimivia silloin kun tarve ja lähtötilanne yhteiskehitykseen osallistuvilla maakunnilla ovat hyvin samanlaiset. Kokemus on osoittanut, että laajojen valtakunnallisten yhteiskehittämishankkeiden tulokset ovat monesti jääneet vaikutuksiltaan heikoiksi. Hankkeet kestävät vuosia ja teknologia ehtii vanheta ennen kuin se saadaan käyttöön. Usein valtakunnallisissa yhteiskehityshankkeissa on raskas hallintokoneisto, jolloin hallinnollisen työn osuus kasvaa >50% kaikesta resurssikäytöstä sekä samaan aikaan yhteys loppuasiakkaan ja kehittäjän välillä häviää monitasoiseen hallintokoneistoon.

Sote-järjestämislain 56 §; Vaikka rekisterinpito voidaan yhdistää koko maakunnan laajuisesti, jäävät voimaan erilliset rekisterit sosiaali- ja terveydenhuollolle. Sote-ammattilaisella tulisi olla käytössä työssään tarvitsemansa potilas- ja asiakastieto, ilman että rekisterirajat estävät tiedonkulun. Käyttöoikeudet asiakas- ja potilastietoon tulisi määritellä työntekijän työtehtävien mukaisesti, ei sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterirajojen näkökulmasta. Lakiluonnoksessa on mainittu, että asiakas- ja potilastietoja voidaan luovuttaa asiakkaan suostumuksella. EU:n tietosuojaa-asetus vaatii kuitenkin nimenomaisen suostumuksen. Tällaisten nimenomaisten suostumusten ylläpito on todella raskas sote-maakunnalle.

a) vuosina 2021-2022?

Vaikutukset ovat kohtuullisia, integroidun sote-yhtymän muutosohjelman mukaisia toimenpiteitä jatketaan. Fokus on palvelutuotannon edelleen tehostaminen erityisen tiukassa talousraamissa. Samalla valmistaudutaan sote-maakunnan hallinnolliseen perustamiseen sekä väliaikaishallinnon muodostamiseen. Käynnistetään maakuntastrategian sekä maakunnan palvelustrategian ja hallintosäännön valmistelu. Muutoksia on esitetty tarkemmin sote-rakenneuudistuksen rahoitushakemuksessa.

Käynnistetään keskustelut Myrskylän ja Pukkilan irrottamisesta kuntayhtymäkokonaisuudesta sekä järjestämisvastuun siirtämisestä Heinolan kaupungin ja Sysmän kunnan osalta.

b) vuosina 2023-2024?

Muodostetaan hallinnollisesti uusi organisaatio, henkilöstön liikkeenluovutukset realisoituvat.

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

-

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Haajanen Irina
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä - Hallinto